

Optimal inkomstbeskattning: En mikrosimuleringsstudie

Denna studie är influerad av teorin om optimal beskattning och syftet är att identifiera den inkomstskatte- och bidragsdesign som ger högst samhällelig välfärd. Detta uppnås med en tvåstegsansats där individernas val av fritid och inkomst bestäms och därefter identifieras det skatte/bidragssystem som maximerar samhällets välfärdsfunktion. Individernas val bygger på en mikrosimuleringsmodell med beteendeförändring där hänsyn tas både till de som är sysselsatta och de som är arbetslösa eller står utanför arbetskraften. Med dagens skattesystem som utgångspunkt visar våra resultat att en ökad välfärd kan erhållas genom sänkt statlig skatt såväl som ökat grund- och jobbskatteavdrag tillsammans med ett ökat bostadsbidrag.

En optimal skattedesign handlar om avvägningen mellan effektivitet och fördelning och syftet med denna uppsats är att beskriva hur en inkomstskatt kan utformas för att på bästa sätt uppfylla dessa mål. Vi koncentrerar oss huvudsakligen på skatten på arbetsinkomst men kommer även att inkludera vissa transfereringar, varför det kan sägas att vi studerar en optimal utformning av skatte/bidragssystemet.¹

Litteraturen om optimala skatter är för omfattande för att refereras här men den viktigaste inspirationskällan för vårt arbete är en nyligen genomförd studie avseende utformningen av en optimal inkomstskatt i Norge, Aaberge och Colombino 2008. Denna studie baseras på en s k mikrosimuleringsmodell med beteendeförändringar för att beskriva hur individer/hushåll anpassar sig till inkomstskatter. Individernas val av arbetstid och konsumtion sker i ett första steg och i ett andra steg ingår detta val i en utvärdering av samhällets välfärd. Denna utvärdering sker genom en viktad summering av individernas välfärd, där valet av vikterna avspeglar olika samhällsplanerarens syn på hur välfärden bör fördelas. Individernas val, steg ett, och samhällsplanerarens val, steg två, beräknas för ett stort antal kombinationer av olika skattesystem och givet budgetneutralitet så kallas den skatt optimal som ger högst samhällelig välfärd.

Vår studie bygger på samma metod som den norska studien med ett flertal utvidgningar. Frånsett att vi utgår från det svenska skatte/bidragssystemet så uppmärksammas speciellt några av de grupper som ej arbetar: arbetslösa, förtidspensionärer, långtidssjuka och ålderspensionärer. Det är

PETER ERICSON OCH LENNART FLOOD

Peter Ericson är fil dr i nationalekonomi. Han är huvudsakligen verksam inom området tillämpad mikroekonomi. peter.ericson@empirica.se

Lennart Flood är professor i ekonometri vid Nationalekonomiska institutionen, Handelshögskolan, Göteborgs universitet. Hans forskning har varit inriktad mot mikroekonometri och särskilt arbetsutbud, skatter och pensioner. Lennart.Flood@handels.gu.se

Uppsatsen är en sammanfattning och bearbetning av en nyligen genomförd rapport som ingår i Svenskt Näringslivs s k skattekommission; se Ericson och Flood (2009). Vi tackar Rolf Aaberge för värdefulla synpunkter.

¹ Av praktiska skäl använder vi uttrycket inkomstskatt som en synonym för skatten på arbetsinkomst.

inte enbart skatters effekt på arbetstidens längd för de som redan arbetar som är av relevans för välfärden (*intensive margin*) utan även, eller kanske framför allt, deras effekter på de som ej arbetar (*extensive margin*). Genom att ta hänsyn till grupper som ej arbetar blir analysen mer realistisk. Detta är direkt kopplat till den aktuella politiken i såväl Sverige som i många andra OECD-länder med syfte att minska det s k utanförskapet ("social exclusion", "joblessness" eller "worklessness"). Politiken har framför allt präglats av reformer som ökat avkastningen på arbete, såsom det svenska jobbskatteavdraget ("in-work tax credits").² En väsentlig skillnad är även valet av de skattesystem som ingår i analysen. Aaberge och Colombino utgick ifrån ett befintligt skattesystem och ändrade nivåer och progressivitet i såväl skatteskalor som i ett grundavdrag. Vi använder en alternativ ansats och utgår från inkomstskatterna år 2006, vilka modifieras genom att ändra nivåer, brytpunkter, grundavdrag, jobbskatteavdrag, bostadsbidrag osv. I dessa kombinationer inryms även specialfall som en platt skatt. Inspirerade av forskningen om optimala skatter inkluderar vi även en variant där skatten varierar över livscykeln. Av alla dessa potentiella skatte/bidragssystem identifieras den som maximerar välfärden.

I avsnitt 1 presenteras kort den mikrosimuleringsmodell som används – *SWETaxben* (*Swedish tax/benefit model*) och i avsnitt 2 ges en redogörelse av välfärdsfunktionen. En mer detaljerad beskrivning återfinns i Ericson m fl (2009). Avsnitt 3 beskriver metoden för att välja ett optimalt skatte/bidragssystem samt vilka system som ingår i utvärderingen och i avsnitt 4 redovisas resultaten. Uppsatsen avslutas med en sammanfattning och diskussion.

1. *SWETaxben*, en skatte- och bidragsmodell för de svenska hushållen

Mikrosimulering betyder att beräkningarna genomförs med detaljerad information på individ- och hushållsnivå. Med en mikrosimuleringsmodell kan man beräkna effekter över hela fördelningen av individer och hushåll i urvalet och inte bara ett medelvärde. Fördelen är att metoden beaktar att individer och hushåll är olika och att de inte alla beter sig som en genomsnittlig individ eller ett typhushåll.

SWETaxben kan beskrivas som en statisk mikrosimuleringsmodell med beteendeförändring, dvs individerna tillåts anpassa sig till ändrade ekonomiska förutsättningar. Denna anpassning sker via två olika mekanismer och modelleras på två olika sätt; först modeller för sannolikheten att vara arbetslös, långtidssjuk, förtidspensionär och ålderspensionär, sedan modeller som beskriver förändringen i arbetstid för de som arbetar.

Den här typen av analys kräver tillgång till stora databaser av hög kvalitet. Detta krav uppfylls till stora delar av de registerdata (LINDA) som vi här utgår från.³ LINDA-urvalet för år 2006 omfattar ca 8 procent av den

² Se Owens (2005) för en genomgång av de större skattereformerna inom OECD.

³ För en beskrivning av LINDA data, se Edin och Fredriksson (2000).

svenska befolkningen. Då urvalsvikterna är kända kan aggregerad statistik beräknas med hög precision.

En viktig komponent i *SWEtaxben* är modulen för regelsystemen, vi kallar denna del *MINI_FASIT*.⁴ Syftet med *MINI_FASIT* är att beräkna hushållens *budgetmängd*, dvs disponibel inkomst vid olika val av arbetstid.

Nedan ges en beskrivning av hur både ersättningsgrad och budgetmängd används för att beräkna hushållens val av arbetstid och disponibla inkomst. Men först är det nödvändigt att beskriva hur befolkningen delats in i olika grupper, eftersom detta har relevans för den sekventiella strukturen i simuleringen. Följande indelning görs: (1) barn, 0–15 år, (2) ålderspensionär, (3) student, (4) förtidspensionär (sjuk/aktivitetsersättning), (5) föräldraledig, (6) arbetslös, (7) övriga, (8) långtidssjuk och (9) sysselsatt. Denna indelning baseras på huvudsaklig inkomstkälla år 2006. De som huvudsakligen har inkomst från förvärvsarbete klassas som sysselsatta. De som har arbetslöshetsersättning klassas som arbetslösa osv. Gruppen övriga är de som varken har arbetsinkomst eller någon bidragsform (frånsett eventuellt socialbidrag) som huvudsaklig inkomstkälla.

De olika steg som ingår i simuleringen av individernas val är desamma både före och efter en ändring i regelsystemen, dvs den enda skillnaden är ändringar, motsvarande de reformer som analyseras, i *MINI_FASIT*. Första steget innebär att ersättningsgraden för förtidspension beräknas. Detta görs för alla individer i åldern 18–64 (dock ej äldre barn) som har status förtidspensionärer, arbetslösa, långtidssjuka eller sysselsatta. För var och en av de individer som ingår i denna riskgrupp anropas *MINI_FASIT* två gånger, första gången för att beräkna disponibel inkomst givet förtidspensionering på heltid och andra gången givet heltidsarbetet. Kvoten, disponibel inkomst vid förtidspension och vid sysselsättning, definierar ersättningsgraden. Exempelvis innebär en kvot på 0,7 att individen som förtidspensionär erhåller 70 procent av den disponibla inkomst som han eller hon skulle haft vid heltidsarbete. Givet den beräknade ersättningsgraden, samt alla andra variabler som ingår i modellen, kan sannolikheten för att vara förtidspensionär beräknas. En förändring i skatter/bidrag som påverkar denna kvot kommer även att påverka sannolikheten att träda in i, vara kvar i, eller lämna statusen som förtidspensionär. Individer som ej klassas som förtidspensionärer får en temporär status och genomgår nästa sekvens i simuleringen.

Nästa steg är simulering av arbetslöshet och riskpopulationen är nu arbetslösa, långtidssjuka eller sysselsatta samt de som ingår i den temporära statusen. Tillvägagångssättet är detsamma som för förtidspensionärer och detaljerna behöver inte upprepas. Efter detta steg klassas antingen individen som arbetslös eller i temporär status. Sedan följer långtidssjuk, nu med riskpopulationen långtidssjuka, sysselsatta och temporär status. Åter

⁴ Mini står för att detta är en förenklad variant av det regelverk som ingår i SCBs mikrosimuleringsmodell *FASIT*. I *MINI_FASIT* beskrivs inte samtliga regelsystem lika detaljerat som i *FASIT*, samtidigt som en del regelsystem som inte finns i *FASIT* beaktas. Pensionsreglerna är ett exempel på ett sådant regelsystem.

samma procedur och resultatet är en klassificering som långtidssjuk eller temporär status. Slutligen beräknas sannolikheten att vara ålderspensionär för dem som är pensionärer, tillhör övrig gruppen, sysselsatta eller har temporär status. Detta steg genomförs enbart för individer i åldern 61-70. Individer yngre än 61 kan inte vara ålderspensionärer och vi klassar alla som är över 70 som pensionärer. Efter detta steg är individen ålderspensionär eller har status temporär.

Efter de binära modellerna följer en enkel imputering där alla individer som har lämnat status som förtidspensionär, arbetslös, långtidssjuk eller pensionär och har temporär status erhåller arbetstiden 1 800 timmar/år. Detta avslutar den första delen och efter detta följer prediktioner av arbetstid och eventuellt socialbidrag. Det kanske förefaller märkligt att vi modellerar socialbidrag men detta beror på att det finns många hushåll som har rätt till socialbidrag men inte söker detta, vilket i litteraturen refereras till som ”utnyttjandeproblemet”.

Varje individ i riskpopulationen betraktas som sysselsatt eller frivilligt utan arbete och för varje individ/hushåll i denna riskgrupp anropas MINI_FASIT ett antal gånger för att beräkna budgetmängden vid alla de kombinationer av arbetstid och bidrag vi tillåter. Vid varje kombination beräknas en disponibel inkomst och två budgetmängder skapas för varje hushåll – en med och en utan socialbidrag. Givet dessa budgetmängder och övriga variabler som ingår i arbetsutbudsmodellen predikteras en arbetstidsklass och eventuellt socialbidragstagande genom att välja den kombination av arbetstid, konsumtion och socialbidrag som maximerar individens/hushållets nyttofunktion. Notera att olika modeller har estimerats beroende på familjetyp. Efter dessa beräkningar så har alla individer erhållit en predikerad status, arbetstid och socialbidrag.

Slutligen, vid dessa predikerade värden, anropas MINI_FASIT en sista gång för att beräkna disponibel inkomst (och en stor mängd andra variabler som andra inkomster, skatter, bidrag osv). Det är således den disponibla inkomst som är ett resultat av regelsystemet i MINI_FASIT. Genom att ändra reglerna och upprepa simuleringen erhålls nya predikerade inkomster och en konsekvensberäkning av regeländringens förväntade effekter kan genomföras.

Det är uppenbart så att de prediktioner som beräknas är beroende av de ekonometriska modeller som använts och för en beskrivning av dessa hänvisas till Ericson m fl (2009).

2. Samhällets välfärdsfunktion⁵

Avsikten med denna sektion är att introducera en metod för att rangordna olika reformer efter vilken effekt de har på samhällets välfärd, vilken tills vidare kan definieras som summan av alla individers välfärd. Vi introducere-

⁵ Detta avsnitt bygger i stora delar på Aaberge och Flood (2008) och Aaberge och Colombino (2008).

rar en samhällsplanerare som har för avsikt att välja det skatte/bidragssystem som är designat att maximera samhällets välfärd. En utmaning för denna planerare är hur individernas välfärd ska jämföras; ska ett barnhushåll få större vikt än ett som enbart består av en person, ska äldre få samma vikt som yngre osv? För att lösa detta problem utgår vi från en gemensam välfärdsfunktion där individens välfärd enbart bestäms av disponibel inkomst och fritid. Denna kan skrivas

$$(1) \quad \Psi_i = f(L_i, C_i),$$

där L_i är individens fritid och C_i disponibel inkomst. Ett mått på samhällets välfärd fås genom att beräkna summan av alla individers välfärd. Detta innebär emellertid att vi ger samma vikt åt alla individer oberoende av individens välfärdsnivå. Vi beaktar således inte några fördelningsmässiga effekter av ett skatte/bidragssystem. För att ta hänsyn till fördelningen av välfärd får individer med en lägre nivå en högre vikt än de som har en högre välfärd. Ett sätt att konstruera ett sådant viktsystem ges av följande familj av "rank-dependent" välfärdsfunktioner,

$$(2) \quad W_k = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N p_k \left(\frac{i}{N} \right) \Psi_i, \quad k=1,2,\dots,$$

där $\Psi_1 \leq \Psi_2 \leq \dots \leq \Psi_N$ är den sorterade nivån på välfärden, från lägst till högst, och $p_k(t)$ är en viktfunction som definierats enligt

$$(3) \quad p_k(t) = \begin{cases} -\log t, & k=1 \\ \frac{k}{k-1}(1-t^{k-1}), & k=2,3,\dots \end{cases} \quad 0 < t \leq 1$$

Uttryck (3) innebär att vikterna som ges till individer med låg välfärd minskar med ökat k , när $k \rightarrow \infty$ går vikterna mot fördelningsneutralitet, dvs en summering av öviktad välfärd

$$(4) \quad W_\infty = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \Psi_i$$

Tabell 1 visar en enkel sammanställning av vikternas betydelse för var och en av de fyra välfärdsfunktioner som användes i denna studie. Som synes innebär W_1 att den procent som har lägst välfärd har 6,64 gånger så stor vikt som en individ med en välfärd vid medianen.

Välfärdsfunktionen kan estimeras antingen på individ eller hushållsnivå. I bägge fallen måste problemet att jämföra välfärden mellan samboende och ensamstående lösas. Vi har här valt att utgå från hushåll och jämförbarheten skapas genom att för samboende införa en genomsnittlig disponibel inkomst (C) och genomsnittlig arbetstid (H). Vidare, i syfte att beakta betydelsen av hushållets storlek så divideras genomsnittlig inkomst med roten ur ett plus antal barn. Välfärdsfunktionen har sedan specificerats som en *discrete choice*-modell,

$$\Psi_i = \beta_l \ln(T_i - H_i) + \beta_{ll} (\ln(T_i - H_i))^2 + \beta_c \ln(C_i) + \beta_{cc} (\ln(C_i))^2$$

Tabell 1
Fördelningsprofilen
för olika vikter i välfärdsfunktionen

	W_1	W_2	W_3	W_∞
$p(0,01)/p(0,5)$	6,64	1,98	1,33	1
$p(0,05)/p(0,5)$	4,32	1,90	1,33	1
$p(0,30)/p(0,5)$	1,74	1,40	1,21	1
$p(0,95)/p(0,5)$	0,07	0,10	0,13	1

Källa: Aaberge och Colombino (2008).

där T anger en övre tidsgräns och således definieras fritid som $T-H$. Denna modells parametrar har estimerats på ett urval av hushåll som är yngre än 70 (medelåldern för samboende).

Nästa avsnitt beskriver hur välfärdsfunktionen används för att identifiera en optimal design av skatte/bidragssystemet.

3. Att välja den optimala skatten

Till att börja med kan det vara instruktivt att beskriva de olika steg som ingår för ett givet skatte/bidragssystem:

1. *SWEtaxben* predikterar individernas önskade val av fritid (L) och disponibel inkomst (C).
2. Vid denna kombination av L och C utvärderas samhällets välfärd för var och en av de fyra fördelningsvikter som beskrivits ovan.

Denna sekvens upprepas för ett stort antal alternativa regelsystem och det skatte/bidragssystem som ger högst välfärd kommer att kallas optimalt. Notera att resultaten vanligtvis skiljer sig åt beroende på hur den individuella välfärden viktas och att ett optimalt system enbart kan identifieras givet samhällsplanerarens syn på fördelningsaspekten.

För att göra en jämförelse av olika skatte- och bidragsnivåer meningsfull så utgår vi ifrån budgetneutralitet. Neutralitet uppnås genom att anpassa kommunalskatten. Även om neutralitet påtvingas så är det icke desto mindre intressant att beskriva vilken effekt en ofinansierad reform har på budgeten. Detta är information som sparas vid en simulering och ingår i presentationen av resultaten.

Utgångspunkten är gällande skatter och bidrag år 2006 och de modifieringar som utvärderats är: (1) statlig skatt, nivå, brytpunkter och värnsskatt och (2) nivån på grund- och jobbskatteavdraget. Utöver dessa ändringar, som kan betraktas som modifieringar av 2006 års skattesystem, så utvärderas även (3) nivån på bostadsbidraget och (4) ett åldersberoende jobbskatteavdrag. Det sista alternativet kan beskrivas som en generalisering av det förhöjda jobbskatteavdraget och innebär ett avdrag för de som är yngre än 25 år eller äldre än 61 år.

Innan resultaten redovisas ska det emellertid framhållas att avsikten är

att ge en bredare redogörelse som inte enbart utgår från välfärdsmått. Således presenteras även de olika regelverkens effekt på disponibel inkomst, arbetstid, förvärvsfrekvens samt skatte- och budgeteffekter. Utöver de olika skatte/bidragsändringar som nämnts ovan redovisas även resultaten av en platt skatt. En förutsättning för utvärderingen av en platt skatt är att budgetneutralitet inte läggs på. Att kompensera en sänkt (proportionell) platt skatt med en höjd (proportionell) kommunalskatt är inte meningsfullt, utan här är snarare syftet att studera andra dimensioner än enbart välfärd.

4. Resultat

Då ett antal nivåer ingår för varje regeländring erhåller vi sammanlagt 80 kombinationer vilka redovisas i tabell 2. Vi har valt att rangordna reformerna efter högst genomsnittlig välfärd av de fyra måtten W_1, W_2, W_3, W_∞ men som första rad visas basalternativet, dvs 2006 års regler.

Kolumn 1 i tabell 2 identifierar reformen, sedan följer ett antal kolumner (2–6) som innehåller en beskrivning av de olika skatte/bidragsändringarna. De ändringar som gjorts är: värnskatten (ingen ändring och –100 procent, helt borttagen), statskatten (oförändrad och en sänkning med 25 procent), brytpunkten för statlig skatt (oförändrad och höjd med 25 procent), bostadsbidrag (oförändrat, höjt med 25 procent), grund- och jobbskatteavdrag (oförändrat, 2009 års nivå, 2009 + 50 procent, 2009+100 procent, 2009+åldersberoende jobbskatteavdrag). Kolumnerna 7 och 8 visar effekter på arbetstid och sysselsättning. Kolumnerna 9 och 12 visar reformens effekt på den statliga budgeten respektive inkomstskatten före en anpassning av kommunalskatten för att uppnå neutralitet. Disponibel inkomst och arbetsinkomst redovisas i kolumn 10 och 11. Sedan följer ginikoefficienten och D_9/D_2 (kvoten av medianinkomsten i decil 9 och decil 2) och till sist de fyra välfärdsmått. Frånsett D_9/D_2 och rangordningen av välfärd presenteras resultaten i form av procentuell avvikelse från basåret.

Som väntat varierar välfärden starkt beroende på vilket välfärdsmått vi utgår från. Det som ger högst genomsnitt (reform 39) ger t ex en relativt låg välfärd för W_1 . Väljer vi ändå att utgå från detta förslag så innebär det att värnskatten ska vara oförändrad (0 procent), en nivåminskning av statskatten (–25 procent), en höjning av brytpunkten (25 procent), en ökning av bostadsbidraget (50 procent) samt ett åldersberoende jobbskatteavdrag kombinerat med grundavdraget på 2009 års nivå. Det är i regel mycket små skillnader mellan de högst rangordnade reformerna. Exempelvis särskiljer sig den näst högst placerade reformen från den högst placerade enbart genom att värnskatten nu har tagits bort. Som väntat medför detta en ännu lägre välfärd för W_1 men en något högre för W_∞ . Notera att alla jämförelser avser rangordningen av respektive samhällsliga välfärdsmått (W_1, W_2, W_3 och W_∞) eller genomsnittet av dessa rangordningar.

Om vi väljer att betona betydelsen av en jämn välfärdsfördelning medför det att vi väljer reformer som ger högst välfärd för W_1 och W_2 . Som framgår

av tabell 2 innebär detta att reform 78, rangordnad på nionde plats (av 80), framstår som den optimala. Väljer vi att utgå från detta förslag innebär det att värnskatten ska tas bort (-100 procent), en nivåminskning av statsskatten (-25 procent), en höjning av brytpunkten (25 procent), en ökning av bostadsbidraget (50 procent) samt en fördubbling av 2009 års jobbskatte- och grundavdrag. Detta visar vilken betydelse grund- och jobbskatteavdraget har för en jämnare fördelning av välfärden. Om vi enbart utgår från W_1 gäller det att de tio reformerna med högst välfärd har detta fördubblade avdrag. Detta är ett förväntat resultat och visar dels effekten av grundavdragets låginkomstprofil, dels jobbskatteavdragets påverkan på sysselsättningen. Om vi fortsätter att studera vad som karakteriserar de 10 reformerna med högst välfärd enligt W_1 ser vi att dessa reformer medför den högsta ökningen i sysselsättning och arbetstid samtidigt som inkomstspridningen minskar enligt ginikoefficienten och D_9/D_2 -kvoten. Vidare gäller att de nio reformerna med högst välfärd även har en sänkning av den statliga skatten, vilken kan ta formen av borttagen värnskatt, minskad nivå, höjd brytpunkt eller en kombination av dessa.

Hur kan vi förklara att en minskad statsskatt är förenlig med högst välfärd då vi lägger så stor vikt vid dem med lägst välfärd? En förklaring har redan nämnts, nämligen ökningen i sysselsättning och arbetstid. Även individer med relativt låg timlön påverkas eftersom de vid en ökning av arbetstiden kan få en inkomst som ligger över brytpunkten (före skattesänkningen) för statlig skatt. Det bör även påpekas att låg inkomst och låg välfärd inte är ekvivalenta mått då mängden fritid också spelar roll för välfärden. Detta innebär att det redan i utgångsläget finns individer med låg välfärd som betalar statlig skatt. Den ökning i välfärd som en modest sänkning av den statliga skatten medför dominerar välfärdsförlusten av en generell skattehöjning som kompensation för sänkt statlig skatt. Detta resultat gäller för grupper med såväl en initial låg som hög nyttonivå. Notera dock att resultaten enbart avser mindre sänkningar av den statliga skatten. I Ericson och Flood (2009) framgår att en sänkning av den statliga skatten med mer än 25 procent ej ökar välfärden enligt W_1 . När det gäller borttagandet av värnskatten har den naturligtvis ingen större betydelse för välfärden mätt enligt W_1 men här gäller i stället Paretoargumentet, en viss förbättring för ett fåtal och ingen förändring för flertalet är en förbättring.

Upprepas samma genomgång för W_2 ser vi att den huvudsakliga skillnaden nu gäller betydelsen av grund- och jobbskatteavdraget. De två reformer som nu ger högst välfärd har det dubbla avdraget men därefter följer reformer som har 2009 års nivå med det åldersanpassade jobbskatteavdraget samt en ökning av avdragen med 50 procent. Väljer vi som en kontrast W_∞ så innebär de reformer som nu ger högst välfärd ingen höjning av avdragen; däremot har det åldersberoende jobbskatteavdraget en stor betydelse. Nivån på utformningen av grund- och jobbskatteavdraget har uppenbarligen en stor betydelse för välfärden och välfärdens fördelning, men när det gäller fördelningseffekter har även bostadsbidraget en stor betydelse. Rang-

ordnat enligt genomsnittlig välfärd har de 12 första reformerna ett förhöjt bostadsbidrag (50 procent) och för W_1 de 24 första.

De reformer som ger högst välfärd speglar förändringar som är förenliga med tanken bakom en optimal skatt. Sänkta statliga skatter medför minskade marginalsatser vilket ökar arbetstiden för de som arbetar (*intensive margin*), ökningen av jobbskatteavdraget minskar ersättningsgraden och ökar därmed sysselsättningen (*extensive margin*), ökat grundavdrag tillsammans med ökat bostadsbidrag minskar inkomstspridningen. Det är således en lärobokillustration av de två effekter som utgör kärnan i teorin om optimala skatter, effektivitet och fördelning.

Det är uppenbart att förvärvsarbete har en stor betydelse för välfärden. Baserat på genomsnittlig välfärd innebär de högst rangordnade reformerna kraftiga öknings i både sysselsättning och arbetstid. Det är dessa öknings av arbetstiden som via motsvarande öknings i disponibel inkomst förklarar den höga samhälleliga välfärden. Tag som en illustration reform 78 som har högst välfärd enligt både W_1 och W_2 . Denna reform innebär en ökning i sysselsättning på 2,35 procent och i arbetstid 3,52 procent, vilket är en av de kraftigaste ökningarna överhuvudtaget. Detta medför en ökning av disponibel inkomst på nästan 15 procent, vilket är högst av alla. Skälet till dessa kraftiga dynamiska effekter är sänkta statliga skatter och höjda nivåer i jobbskatte- och grundavdragen.

Av den första raden i tabell 2 framgår att regelverket 2006 har den lägsta välfärden av samtliga reformer, dvs jämfört med regelverket 2006 medför samtliga kombinationer av skattesänkningar och bidragshöjningar en ökad välfärd. Det är även naturligt att fråga sig vilken rangordning 2009 års reform erhåller. Vi kommer nära denna reform om vi utgår från höjd brytpunkt (25 procent) och jobbskatteavdrag steg 3, allt annat som 2006. Denna reform (11) rangordnas först på plats 53 vilket återigen visar vilken betydelse ett ökat grund- och jobbskatteavdrag har för en hög välfärd. Om 2009 års reform modifieras med det åldersberoende jobbskatteavdraget, reform 14, blir i stället rangordningen plats 22 och om vi lägger till ett utökat bostadsbidrag, reform 19, hamnar vi på plats 5. Nu bör det även nämnas att 2009 års reform inte var designad att vara budgetneutral, reformen har inte för avsikt att kompenseras med höjda kommunalskatter. Därför krävs en stor noggrannhet i formuleringen: Det vi kallar 2009 års reform är just det som beskrivits ovan, en reform där jobbskatteavdraget steg 3 och en höjd brytpunkt kompenseras av höjda kommunalskatter. Detta är således inte samma sak som den faktiskt genomförda reformen för inkomståret 2009. Det avgörande skälet till att en reform med 2009 års design straffas i denna typ av analys är således att den saknar ett inslag motsvarande ett höjt grundavdrag.

Avslutningsvis kan vi konstatera att givet oförändrat grund- och jobbskatteavdrag så är det reformer som innebär sänkta statsskatter (effektivitet) och höjda bostadsbidrag (fördelning) som premieras. Ett konstruktivt förslag till en utveckling av 2009 års design är att en sänkning av statsskatten kombinerat med ett ökat bostadsbidrag medför ökad välfärd.

Tabell 2

Kombination av
skatte/bidrag-
ändringar

Reform	Värns katt	Nivå stats- skatt	Bryt- punkt	Bostads- bidrag	Jobbskatteavdrag och grundavdrag	Arbetstid	Sysselsatta
0	0%	0%	0%	0%	2006	0,00%	0,00%
39	0%	-25%	25%	50%	2009 + ålder	2,69%	1,54%
79	-100%	-25%	25%	50%	2009 + ålder	2,74%	1,54%
59	-100%	0%	25%	50%	2009 + ålder	2,54%	1,53%
77	-100%	-25%	25%	50%	2009 + 50%	3,06%	1,91%
19	0%	0%	25%	50%	2009 + ålder	2,49%	1,53%
37	0%	-25%	25%	50%	2009 + 50%	3,03%	1,91%
69	-100%	-25%	0%	50%	2009 + ålder	2,18%	1,46%
29	0%	-25%	0%	50%	2009 + ålder	2,10%	1,46%
78	-100%	-25%	25%	50%	2009 + 100%	3,52%	2,35%
38	0%	-25%	25%	50%	2009 + 100%	3,49%	2,36%
57	-100%	0%	25%	50%	2009 + 50%	2,88%	1,90%
67	-100%	-25%	0%	50%	2009 + 50%	2,55%	1,84%
34	0%	-25%	25%	0%	2009 + ålder	2,82%	1,64%
58	-100%	0%	25%	50%	2009 + 100%	3,36%	2,35%
74	-100%	-25%	25%	0%	2009 + ålder	2,86%	1,64%
54	-100%	0%	25%	0%	2009 + ålder	2,66%	1,62%
64	-100%	-25%	0%	0%	2009 + ålder	2,32%	1,57%
27	0%	-25%	0%	50%	2009 + 50%	2,47%	1,84%
17	0%	0%	25%	50%	2009 + 50%	2,82%	1,89%
73	-100%	-25%	25%	0%	2009 + 100%	3,62%	2,43%
24	0%	-25%	0%	0%	2009 + ålder	2,23%	1,56%
14	0%	0%	25%	0%	2009 + ålder	2,61%	1,63%
49	-100%	0%	0%	50%	2009 + ålder	1,79%	1,44%
36	0%	-25%	25%	50%	2009	2,48%	1,30%
76	-100%	-25%	25%	50%	2009	2,52%	1,30%
18	0%	0%	25%	50%	2009 + 100%	3,31%	2,35%
68	-100%	-25%	0%	50%	2009 + 100%	3,06%	2,30%
33	0%	-25%	25%	0%	2009 + 100%	3,59%	2,43%
72	-100%	-25%	25%	0%	2009 + 50%	3,19%	2,01%
32	0%	-25%	25%	0%	2009 + 50%	3,16%	2,02%
28	0%	-25%	0%	50%	2009 + 100%	2,98%	2,30%
56	-100%	0%	25%	50%	2009	2,32%	1,29%
9	0%	0%	0%	50%	2009 + ålder	1,69%	1,45%
66	-100%	-25%	0%	50%	2009	1,96%	1,22%
52	-100%	0%	25%	0%	2009 + 50%	3,01%	2,00%
53	-100%	0%	25%	0%	2009 + 100%	3,47%	2,43%
16	0%	0%	25%	50%	2009	2,27%	1,29%
47	-100%	0%	0%	50%	2009 + 50%	2,18%	1,81%
26	0%	-25%	0%	50%	2009	1,87%	1,22%
62	-100%	-25%	0%	0%	2009 + 50%	2,69%	1,95%
48	-100%	0%	0%	50%	2009 + 100%	2,72%	2,28%
44	-100%	0%	0%	0%	2009 + ålder	1,92%	1,54%
63	-100%	-25%	0%	0%	2009 + 100%	3,16%	2,38%
31	0%	-25%	25%	0%	2009	2,63%	1,42%
22	0%	-25%	0%	0%	2009 + 50%	2,61%	1,95%
13	0%	0%	25%	0%	2009 + 100%	3,41%	2,42%
12	0%	0%	25%	0%	2009 + 50%	2,96%	2,00%
71	-100%	-25%	25%	0%	2009	2,67%	1,42%
51	-100%	0%	25%	0%	2009	2,47%	1,41%
7	0%	0%	0%	50%	2009 + 50%	2,06%	1,81%
23	0%	-25%	0%	0%	2009 + 100%	3,09%	2,38%
46	-100%	0%	0%	50%	2009	1,56%	1,20%
11	0%	0%	25%	0%	2009	2,42%	1,41%
8	0%	0%	0%	50%	2009 + 100%	2,61%	2,28%
4	0%	0%	0%	0%	2009 + ålder	1,82%	1,55%
61	-100%	-25%	0%	0%	2009	2,12%	1,35%
21	0%	-25%	0%	0%	2009	2,03%	1,34%
42	-100%	0%	0%	0%	2009 + 50%	2,31%	1,91%
43	-100%	0%	0%	0%	2009 + 100%	2,83%	2,36%
6	0%	0%	0%	50%	2009	1,47%	1,21%
41	-100%	0%	0%	0%	2009	1,71%	1,32%
3	0%	0%	0%	0%	2009 + 100%	2,72%	2,36%
2	0%	0%	0%	0%	2009 + 50%	2,19%	1,91%
1	0%	0%	0%	0%	2009	1,61%	1,33%
55	-100%	0%	25%	50%	2006	0,68%	-0,07%
75	-100%	-25%	25%	50%	2006	0,88%	-0,06%
15	0%	0%	25%	50%	2006	0,63%	-0,06%
35	0%	-25%	25%	50%	2006	0,84%	-0,06%
70	-100%	-25%	25%	0%	2006	1,06%	0,09%
30	0%	-25%	25%	0%	2006	1,02%	0,09%
25	0%	-25%	0%	50%	2006	0,25%	-0,13%
50	-100%	0%	25%	0%	2006	0,86%	0,08%
65	-100%	-25%	0%	50%	2006	0,32%	-0,13%
10	0%	0%	25%	0%	2006	0,81%	0,08%
20	0%	-25%	0%	0%	2006	0,44%	0,03%
60	-100%	-25%	0%	0%	2006	0,51%	0,03%
45	-100%	0%	0%	50%	2006	-0,08%	-0,16%
5	0%	0%	0%	50%	2006	-0,20%	-0,16%
40	-100%	0%	0%	0%	2006	0,12%	0,00%

Anm: Tabellen, med undantag för den första referensraden som avser regelverket 2006, är sorterad efter högst samhäll-
lig välfärd definierad som medelvärdet av rangordningen av de fyra samhäll-
leliga välfärdsmåtten (W_1, W_2, W_3 och W_∞).
Källa: Egna beräkningar.

Budget	Disp. Inkomst	Arbets- inkomst	Inkomst- skatt	GINI	D9/D2	W ₁	W ₂	W ₃	W _∞
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,0%	2,34	80	80	80	76
-4,85%	8,31%	2,49%	-14,97%	1,6%	2,46	17	3	1	4
-4,85%	8,46%	2,58%	-15,11%	2,1%	2,47	21	5	2	2
-4,76%	7,90%	2,27%	-14,48%	0,9%	2,45	18	6	3	6
-7,51%	11,40%	2,80%	-21,75%	1,1%	2,47	12	7	5	21
-4,76%	7,72%	2,16%	-14,31%	0,3%	2,45	22	9	4	13
-7,48%	11,27%	2,73%	-21,61%	0,7%	2,47	11	8	6	24
-4,47%	7,21%	2,00%	-13,40%	1,0%	2,42	16	10	9	14
-4,44%	6,96%	1,84%	-13,14%	0,3%	2,42	13	11	12	18
-10,60%	14,87%	3,11%	-29,50%	0,1%	2,48	1	1	11	46
-10,57%	14,74%	3,05%	-29,35%	-0,3%	2,48	2	2	13	50
-7,40%	10,87%	2,52%	-21,14%	-0,1%	2,45	15	16	16	31
-7,12%	10,23%	2,27%	-20,11%	0,0%	2,42	9	14	20	35
-4,66%	8,29%	2,59%	-14,92%	1,7%	2,47	51	22	7	3
-10,48%	14,37%	2,87%	-28,89%	-1,0%	2,47	3	4	18	59
-4,67%	8,43%	2,68%	-15,05%	2,1%	2,47	52	25	8	1
-4,58%	7,87%	2,37%	-14,42%	0,9%	2,45	48	24	10	5
-4,27%	7,19%	2,11%	-13,34%	1,0%	2,42	41	26	15	12
-7,10%	9,98%	2,12%	-19,86%	-0,7%	2,42	10	17	25	43
-7,41%	10,70%	2,40%	-20,98%	-0,6%	2,45	19	19	24	36
-10,44%	14,84%	3,20%	-29,47%	0,2%	2,48	25	18	19	39
-4,25%	6,93%	1,96%	-13,08%	0,3%	2,42	42	28	17	16
-4,58%	7,70%	2,26%	-14,26%	0,4%	2,45	54	30	14	10
-4,28%	6,27%	1,49%	-12,28%	-0,6%	2,39	23	23	32	32
-4,47%	7,75%	2,33%	-13,82%	1,9%	2,46	37	38	26	11
-4,47%	7,89%	2,42%	-13,95%	2,3%	2,47	38	40	27	8
-10,48%	14,20%	2,75%	-28,74%	-1,4%	2,46	6	13	29	66
-10,21%	13,76%	2,63%	-27,93%	-1,0%	2,44	4	12	30	68
-10,42%	14,71%	3,13%	-29,32%	-0,2%	2,48	26	20	23	48
-7,33%	11,38%	2,90%	-21,71%	1,1%	2,47	47	33	21	19
-7,30%	11,26%	2,84%	-21,56%	0,7%	2,47	46	34	22	22
-10,17%	13,53%	2,50%	-27,67%	-1,6%	2,44	5	15	34	72
-4,39%	7,34%	2,11%	-13,32%	1,1%	2,45	36	43	31	17
-4,25%	5,95%	1,30%	-11,95%	-1,4%	2,39	24	31	40	45
-4,10%	6,65%	1,84%	-12,25%	1,2%	2,42	32	45	39	26
-7,22%	10,86%	2,63%	-21,09%	0,0%	2,46	49	37	28	29
-10,32%	14,35%	2,95%	-28,86%	-0,9%	2,47	28	27	33	56
-4,38%	7,16%	2,00%	-13,16%	0,5%	2,45	39	48	35	23
-6,95%	9,32%	1,77%	-19,04%	-1,5%	2,40	14	29	48	61
-4,07%	6,39%	1,68%	-11,99%	0,5%	2,42	33	49	43	28
-6,93%	10,21%	2,38%	-20,06%	0,0%	2,43	44	41	36	34
-10,03%	12,89%	2,17%	-26,89%	-2,4%	2,41	7	21	52	77
-4,09%	6,24%	1,60%	-12,22%	-0,6%	2,39	50	44	38	30
-10,04%	13,73%	2,72%	-27,90%	-0,9%	2,44	27	32	44	65
-4,27%	7,73%	2,45%	-13,75%	1,9%	2,47	61	58	41	9
-6,91%	9,97%	2,23%	-19,81%	-0,6%	2,42	45	46	42	41
-10,32%	14,17%	2,84%	-28,70%	-1,4%	2,47	31	35	45	64
-7,23%	10,68%	2,51%	-20,93%	-0,5%	2,45	56	50	37	33
-4,27%	7,88%	2,54%	-13,89%	2,3%	2,47	63	59	47	7
-4,19%	7,32%	2,23%	-13,26%	1,1%	2,45	59	57	46	15
-6,94%	9,00%	1,57%	-18,74%	-2,3%	2,39	20	39	56	71
-10,00%	13,50%	2,59%	-27,63%	-1,5%	2,44	30	36	51	70
-3,92%	5,70%	1,32%	-11,13%	-0,4%	2,39	35	53	57	44
-4,19%	7,14%	2,11%	-13,10%	0,6%	2,45	60	60	50	20
-10,02%	12,59%	1,97%	-26,61%	-3,2%	2,41	8	42	61	80
-4,07%	5,92%	1,40%	-11,90%	-1,4%	2,39	55	51	49	37
-3,89%	6,64%	1,96%	-12,18%	1,2%	2,42	57	61	54	25
-3,86%	6,38%	1,81%	-11,92%	0,5%	2,42	58	62	55	27
-6,77%	9,29%	1,88%	-19,00%	-1,5%	2,40	43	52	53	58
-9,86%	12,87%	2,27%	-26,85%	-2,3%	2,42	29	47	58	75
-3,89%	5,39%	1,14%	-10,81%	-1,2%	2,39	40	56	60	55
-3,72%	5,68%	1,44%	-11,07%	-0,4%	2,39	62	63	62	40
-9,86%	12,56%	2,06%	-26,57%	-3,1%	2,41	34	54	63	79
-6,76%	8,98%	1,68%	-18,70%	-2,3%	2,39	53	55	59	69
-3,69%	5,37%	1,25%	-10,75%	-1,2%	2,39	64	64	64	52
-0,70%	1,96%	0,85%	-2,55%	2,5%	2,41	67	65	65	53
-0,79%	2,52%	1,16%	-3,18%	3,8%	2,42	71	68	67	47
-0,70%	1,78%	0,73%	-2,39%	1,9%	2,41	68	66	66	57
-0,78%	2,38%	1,07%	-3,04%	3,3%	2,42	72	69	68	49
-0,56%	2,50%	1,29%	-3,09%	3,7%	2,43	79	75	69	38
-0,54%	2,36%	1,21%	-2,95%	3,3%	2,42	78	76	70	42
-0,37%	1,04%	0,45%	-1,23%	1,9%	2,37	65	67	71	67
-0,48%	1,94%	0,98%	-2,47%	2,4%	2,41	75	73	72	51
-0,42%	1,29%	0,58%	-1,51%	2,7%	2,38	66	70	74	63
-0,47%	1,76%	0,87%	-2,30%	1,9%	2,41	74	74	73	54
-0,13%	1,03%	0,60%	-1,13%	1,9%	2,38	73	77	75	62
-0,18%	1,28%	0,73%	-1,41%	2,6%	2,38	76	78	76	60
-0,25%	0,34%	0,06%	-0,40%	1,0%	2,35	69	71	77	74
-0,25%	0,01%	-0,16%	-0,11%	0,0%	2,34	70	72	78	78
0,00%	0,33%	0,22%	-0,30%	0,9%	2,35	77	79	79	73

Det är naturligtvis inte nödvändigt att enbart basera en utvärdering av reformerna i tabell 2 utifrån de olika välfärdsmått. En alternativ utvärdering kan baseras på vilken reform som ger högst ökning av arbetstid, sysselsättning och disponibel inkomst. Våra kriterier bygger då på effekten innan vi höjer kommunalskatten och speglar då i många avseenden verkligheten, där en sänkning av inkomstskatter finansieras med andra skatter som exempelvis energiskatter. Använder vi dessa karakteristika och väljer att sammanfatta effekten av både sysselsättning och arbetstid i arbetsinkomsten så framträder en del intressanta mönster. För att maximera arbetsinkomsten ska grund- och jobbskatteavdraget höjas med 100 procent och statsskatten sänkas, men då främst genom sänkt nivå och höjd brytpunkt. Som väntat innebär denna typ av reformer även den kraftigaste ökningen i disponibel inkomst, men mätt med kvoten D_9/D_2 även den största inkomstspridningen. Ett intressant resultat är att då vi sorterar enligt de reformer som maximerar arbetsinkomsten finner vi även att de reformer som gav högst välfärd enligt W_1 och W_2 kommer högt. Som exempel kan nämnas att reform 78 som har högst välfärd (för W_1 och W_2) kommer på tredje plats om vi rangordnar enligt arbetsinkomst och att reform 38 som har näst högst välfärd kommer på fjärde plats. Således åter en illustration av att arbete är en förutsättning för hög välfärd och i synnerhet om vi beaktar fördelningsargumentet. Det förefaller således som det finns goda skäl att utse reform 78 till den optimala skatten i vår utvärdering. Denna reform ger med sina sänkta statliga skatter och höjda grund- och jobbskatteavdrag tillsammans med ökat bostadsbidrag en sådan avvägning av effektivitet och fördelning att det gynnar de individer som i utgångspunkten har den lägsta välfärden.

Utöver de skatte/bidragsändringar som ingår i tabell 2 har vi även studerat en platt skatt. Denna typ av reform har funnits med i den internationella skattedebatten sedan många år; se t ex Hall och Rabushka (1995). En platt skatt har flera potentiella fördelar som inte premieras i vår utvärdering. Enkelheten framförs ofta och det får då inte inskränkas till att förstå beskattningen av det egna arbetet utan snarare att en platt skatt på rätt nivå skapar förutsättningar för att lösa de problem som uppstår med olika skatt på arbete och kapital. En ytterligare faktor som vi inte beaktar är att det huvudsakliga argumentet för en platt skatt är baserat på argumentet om långsiktig tillväxt. Det är viktigt att inse att denna typ av statistisk analys inte fångar upp dessa tillväxteffekter.

Som tidigare nämnts har budgetneutralitet inte lagts på som en restriktion när platt skatt analyseras, utan här är snarare syftet att studera andra dimensioner än enbart välfärd. Som framgår av tabell 3 har en platt skatt på 20 procent en kraftig effekt på arbetstid och sysselsättning, vilket medför att disponibel inkomst ökar med drygt 17 procent. Även om arbetsinkomsten ökar med nästan 5 procent är detta inte tillräckligt för att kompensera för minskade skatteintäkter, en minskning med drygt 30 procent. Nu är en platt skatt på 20 procent inte realistisk men det kan vara värt att notera att

Beskrivning	Arbets- tid	Syssel- sättning	Budget	Dispo- nibel inkomst	Arbets- inkomst	Inkomst- skatt	GINI	D9/D2	W ₁	W ₂	W ₃	W _∞
Bas skatter 2006	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,0%	2,34	10	11	11	12
Platt skatt 20%	4,78%	1,55%	-10,28%	17,35%	4,88%	-30,93%	8,2%	2,84	1	1	1	1
Platt skatt 21%	4,60%	1,44%	-9,13%	15,99%	4,72%	-27,99%	8,3%	2,81	2	2	2	2
Platt skatt 22%	4,41%	1,34%	-7,98%	14,62%	4,55%	-25,07%	8,5%	2,77	3	3	3	3
Platt skatt 23%	4,18%	1,21%	-6,86%	13,23%	4,36%	-22,16%	8,6%	2,74	4	4	4	4
Platt skatt 24%	3,95%	1,09%	-5,75%	11,86%	4,16%	-19,26%	8,8%	2,70	5	5	5	5
Platt skatt 25%	3,69%	0,95%	-4,66%	10,47%	3,95%	-16,39%	9,0%	2,67	6	6	6	6
Platt skatt 26%	3,43%	0,82%	-3,57%	9,09%	3,73%	-13,52%	9,2%	2,63	7	7	7	7
Platt skatt 27%	3,18%	0,67%	-2,50%	7,71%	3,51%	-10,67%	9,4%	2,60	8	8	8	8
Platt skatt 28%	2,89%	0,50%	-1,44%	6,32%	3,27%	-7,83%	9,7%	2,57	9	9	9	9
Platt skatt 29%	2,61%	0,32%	-0,40%	4,95%	3,04%	-5,01%	9,9%	2,53	11	10	10	10
Platt skatt 30%	2,29%	0,12%	0,61%	3,56%	2,77%	-2,21%	10,1%	2,50	12	12	12	11
Platt skatt 31%	1,98%	-0,08%	1,64%	2,18%	2,51%	0,58%	10,4%	2,46	13	13	13	13
Platt skatt 32%	1,67%	-0,27%	2,64%	0,80%	2,24%	3,35%	10,6%	2,43	14	14	14	14
Platt skatt 33%	1,32%	-0,49%	3,61%	-0,56%	1,96%	6,11%	10,9%	2,40	15	15	15	15
Platt skatt 34%	0,95%	-0,73%	4,55%	-1,94%	1,65%	8,83%	11,2%	2,36	16	16	16	16
Platt skatt 35%	0,60%	-0,95%	5,52%	-3,30%	1,38%	11,56%	11,4%	2,33	17	17	17	17

Källa: Egna beräkningar.

Tabell 3
Platt skatt

en skatt på 30 procent är budgetneutral samt att en skatt på 25 procent skapar ett budgetunderskott på mindre än 5 procent.

Eftersom vi jämför med 2006, innan jobbskatteavdraget infördes, blir skatte- och budgetunderskottet naturligtvis mindre om vi jämför med dagens system. Detta bekräftas då vi använder *SWEtaxben* för en separat utvärdering av en 25 procentig platt skatt jämfört med 2009 års regler. Det vill säga, reformen vi utvärderar innebär att den statliga skatten samt grund- och jobbskatteavdraget tas bort samt att kommunalskatten ersätts med 25 procent skatt på taxerad förvärvsinkomst. Detta medför en minskning av den totala skatteintäkten på arbetsinkomster med drygt 6 procent, men då hänsyn tas till ökade arbetsgivaravgifter och en schablonberäknad ökning av momsintäkten blir nettoeffekten ett underskott i statens budget på ca 10 mdr. Det huvudsakliga skälet till att underskottet blir så litet är att grundavdraget, men framför allt jobbskatteavdraget, innebär en kraftig skattesänkning samt att en platt skatt skapar väsentliga dynamiska effekter. Arbetstiden ökar vilket medför ökade inkomster, arbetsgivaravgifter och momsintäkter, men samtidigt visar våra beräkningar på en ökad inkomstspridning. Ginikoefficienten ökar med drygt 10 procent. En bidragande faktor till denna ökning är att en platt skatt medför ökade ersättningsgra-

der (jämfört med 2009 års regler) vilket leder till en viss minskning i sysselsättningen.

Fördelningseffekterna av en platt skatt jämfört med 2006 års skattesystem framgår av tabell 3. En platt skatt på 25 procent ökar ginikoefficienten med 9 procent och kvoten D_9/D_2 ökar från 2,34 till 2,67. En orsak till att fördelningseffekterna trots allt inte blir större är att sysselsättningen ökar, vilket gynnar låginkomsttagare. Notera att detta är konsistent med ovanstående resultat, då vi nu jämför med 2006 års regler, dvs innan jobbskatteavdraget infördes. Skälet till att sysselsättningen ökar är att en låg platt skatt ökar lönsamheten av förvärvsarbete. Till skillnad från effekten av jobbskatteavdraget har emellertid en platt skatt även en effekt på arbetstiden för hög- och medelinkomsttagare.

Slutsatsen är att en platt skatt är en intressant variant som har många fördelar men eftersom dessa fördelar inte premieras i denna typ av analys kommer nackdelen i form av ökad inkomstspridning att få ett stort genomslag. En möjlig kombination är att kompensera den ökande ojämlikheten med mer generösa bidragssystem.

5. Sammanfattning och slutsatser

En optimal skatt som maximerar välfärden med utgångspunkt från 2006 års bidrags/skattesystem skulle kunna formuleras så här: För att premiera arbete framför bidrag och dra nytta av att ökad arbetstid hos höginkomsttagare genererar stora skatteintäkter bör ett förhöjt grund/jobbskatteavdrag införas i kombination med lägre statlig skatt. Samhällets välfärd ökar om pensionärer, sjuka och arbetslösa erhåller en högre disponibel inkomst genom ett höjt grundavdrag. Bostadsbidraget kan höjas något då träffsäkerheten är god samtidigt som budgetposten är relativt liten. Reformerna finansieras med en skattehöjning som utgår från samma skattebas som den kommunala inkomstskatten.

En naturlig invändning mot den ovan föreslagna designen är att den för många innebär en högre marginalskatt än den som gäller år 2009. Detta är en följd av en ökad proportionerlig skatt, vår mekanism för att nå budgetneutralitet, och att en högre maximal avdragsnivå leder till en kraftigare utfasning av grundavdraget. Detta reser frågan om det är önskvärt att utforma skattepolitiken med utgångspunkt i de tankar som gäller för teorin om optimala skatter. Avslutningsvis ges därför en del synpunkter på de problem och inskränkningar som gäller för denna typ av analys.

En av de mer centrala frågeställningarna som inte explicit diskuterats i vår rapport är frågan om kort och lång sikt. Detta är en statisk analys och den tolkning som då normalt görs är att vi beaktar effekter av ändringar på en marknad i jämvikt. Det vill säga, vi studerar inte hur en anpassning går till utan snarare situationen efter det att den skett. Men samtidigt är det så att långsiktiga effekter även kan ses över en hel livscykel. En reform kan få en rad effekter som beror på var i livscykeln individen befinner sig och dessa

kan ha en påverkan under en lång tid. Ett livscykelperspektiv på reformer är relevant och kan ge helt andra slutsatser om skatters effekter än de som ges av vår analys av optimala skatter. Utgå exempelvis från en individs hela livsinkomst och antag att individen vid utgångspunkten är 25 år och arbetslös. Om en reform som exempelvis ett jobbskatteavdrag medför att individen börjar förvärvsarbete finns det en potentiell möjlighet att individens livsinkomst under 40 år skulle bestå av en arbetsinkomst i stället för en alternativ och lägre bidragsinkomst. Skillnaderna för individens levnadsstandard i form av disponibel inkomst under hela livet, såväl före som efter 65, blir naturligtvis stora och dessa skillnader förstärks av vårt nya pensionssystem som utgår från livsinkomsten. Effekten på statens budget blir om möjligt ännu större. Statens saldo för en individ som går från att vara arbetslös till förvärvsarbete (i den privata sektorn) var 2006 ca 300 000 kr per år.⁶ Nu är detta naturligtvis ett extremt exempel, som utgår från en individ som antingen arbetar eller är arbetslös hela sitt aktiva liv, men icke desto mindre är det en illustration av att vi i vår analys utgår från ett annat extremexempel, nämligen att ett utträde ur utanförskapet inte medför några långsiktiga effekter. Det är uppenbarligen så att det långsiktiga livscykelperspektivet är det mest relevanta när det gäller att beakta utmaningar i form av minskad ekonomisk tillväxt och en växande äldrekvot.

I detta perspektiv kommer de reformer som haft störst betydelse för ökat arbetsutbud att få ett helt annat utfall än i vår statiska utvärdering. En reform som en 25 procents platt skatt med en beräknad ökning av arbetstiden på närmare fyra procent och ökad sysselsättning med ca en procent ger naturligtvis på 20–30 års sikt en helt annan ekonomisk tillväxt än de reformer som medfört högst välfärd i den statiska utvärderingen.

Aaberge, R och U Colombino (2008), "Designing Optimal Taxes with a Microeconomic Model of Household Labour Supply", IZA Discussion Paper 2468, Bonn.

Aaberge, R och L R Flood (2008), "Evaluation of an In-Work Tax Credit Reform in Sweden: Effects on Labor Supply and Welfare Participation of Single Mothers", IZA Discussion Paper 3736, Bonn.

Edin, P A och P Fredriksson (2000), "LINDA – Longitudinal Individual Data for Sweden", Working Paper 2000:19, Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet.

Ericson, P och L R Flood (2009), "En optimal Svensk inkomstbeskattning", Expertrapport till Svenskt Näringslivs Skattekommission, www.svensktnaringsliv.se/material/rapporter/article78743.ece

Ericson, P, L R Flood och R Wahlberg (2009), "SWEtaxben: A Swedish Tax/Benefit Micro Simulation Model and an Evaluation of a Swedish Tax Reform", IZA Discussion Papers 4106, Bonn.

Finanspolitiska rådet (2008), "Svensk finanspolitik: Finanspolitiska rådets rapport 2008", <http://www.finanspolitiskaradet.se/download/18.cd1771b11927f1f0c6800085452/Svensk+finanspolitik+2008.pdf>

Hall, R E och A Rabushka (1985), *The Flat Tax*, nytgåva 1995, Hoover Institution Press, Stanford University.

Owens, J (2005), "Fundamental Tax Reform: The Experience of OECD Countries", Background Paper 47, Tax Foundation.

REFERENSER

⁶ Enligt beräkningar i Finanspolitiska rådets rapport 2008 som gjorts med en liknande modell som *SWEtaxben*.